

הן בענין אחר מקצתן שתי בבות אחרונות הם חלוקים מענין זה: כ"ו כ"ז. בגמרא חולין ע"ט ב' וקל"ב א' איפליגי בה חד אמר כ"ו הוא בריה בפ"ע ולא הכריעו בו חכמים וחד אמר שהוא איל הבר וחד אמר שהוא תיש הבא על הצביה ומתנית' איירי בצבי הבא

על התישה וא"כ מצד האם הוא בהמה ונשאר בידם ספק אם חוששין לזרע האב או לא ואמרינן שה אפילו מקצת שה (ולכן מספק חייב במתנות) ואין שוחטין אותו ב"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו אבל בתיש הבא על הצביה שוחטין אותו ב"ט ומכסין את דמו כי ודאי חייב בכסוי אבל בצבי הבא על התישה חייב ודאי בחצי המתנות ורבי אליעזר פוטר דסבר דלא אמרינן שה ואפילו מקצת שה אבל בתיש הבא על הצביה פטור לד"ה ממתנות כן הוא לרב חסדא שם ור"י אמר כ"ו חייב בכלהו מתנות שנאמר אם שור לרבות הכ"ו. והרמב"ם כתב הב' סברות והיינו שמפרש דר"ח ור"י לא פליגי אהדדי ר"י איירי בכ"ו שהוא בריה בפ"ע דעל ספיקא לא שייך לרבות אם שור לרבות כ"ו וכי אתא קרא לרבות ספיקא ולכן כתב שניהם: **יא כיצד כ"ו** אם אמר הריני נזיר שזה חיה או בהמה. צ"ל שאין זה חיה או בהמה כ"ו:

פרק ג א כיצד מפרשין כ"ו תאנה שבכרה כ"ו רש"א אעפ"כ

כ"ו. ירושלמי על דעתיה דר"ש לא קרא שם בתלוש לא קדשו אינן מדומעין אין חייבים עליהם חומש ואין לוקים עליהם חוץ לחומה מ"ט דרבנן דכתיב ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה בשעת הבאה פרי ובשעת הפרשה אפילו בוסר אפילו פגין ע"ד דר"ש מה בשעת הבאה פרי אף בשעת הפרשה פרי עוד שם תני ר' ישמעאל הביכורים א' מששים ראשית הגז א' מששים תרומה טמאה א' מששים תרומה שאין הכהנים מקפידין עליה אחד מששים מה אית לך. פ"י מאותן שאין מקפידין עליה ומפרש כגון תרומת הכליסים והחרובין והשעורים שבאדום והא דתני בפ"ב מ"ג יש בתרומה ומעשר משא"כ בביכורים כ"ו ויש להן שיעור כ"ו משא"כ בביכורים וא"א לומר מדאורייתא אין לביכורים שיעור והלא מדאורייתא גם כן לתרומה אין שיעור

במשנה פ"א תרומות וספ"א דחלה שתרומה אינה ניטלת אלא מן המנוקף כ"ו: **אוסרין את הגורן**. פ"י שאם לא נטל מהם תרומה ומעשר הרי הוא טבל ואסור לאכול ממנו ובירושלמי מפרש שאוסרין את הגורן שאם נטל תרומה לכד קובעת לענין שאסור לאכול עראי

עד שיעשר וכן מעשר אם נטל לפני תרומה ולא שהירושלמי מפרש למתני' כן אלא שמפרש שגם זאת נכלל במתני' באומר לשון אוסרין את הגורן דמשמע שהם אוסרין את הגורן: **ו אתרוג שזה לאילן כ"ו**. ולשביעית ובגמרא אמרו דעת שלישית ששזה לירק בין למעשר בין לשביעית אבל ראש השנה שלו הוא ט"ו בשבט לדעת רמב"ם כולם:

ז דם מחלבי כ"ו. ולדם השרץ שאין חייבין עליו. כצ"ל:

ח כ"ו כ"ו. י"ב דרכים שבין חיה לבהמה: (א) אין מקריבין ע"ג מזבח אלא בהמה ולא חיה: (ב) שהבהמה נקנית בכסף מעשר לזבחי שלמים וחיה לבשר תאווה דוקא: (ג) שחיה טעון כסוי הדם ולא בהמה: (ד) שבחלב נפרד חיה מן בהמה ובהן ב' חילוקים אחד שחלב בהמה אסור באכילה אבל של חיה מותר ב' חלב של נבילה של בהמה אינו מטמא וחלב של נבילת חיה מטמא כבשרה: (ה) אותו ואת בנו נוהג בבהמה ולא בחיה: (ו) בשר בחלב אינו נוהג מדאורייתא אלא בבהמה אבל לא בחיה: (ז) מעשר בהמה אינו נוהג אלא בבהמה ולא בחיה: (ח) מתנות כהונה אינו נוהג אלא בבהמה ולא בחיה: (ט) בכור אינו נוהג אלא בבהמה ולא בחיה: (י) תשלומי ארבעה וחמשה אינו נוהג אלא בבהמה ולא בחיה: (יא) הכותב חיתו לבנו וכו' ד' חילוקים א' הכותב חיתו ב' הכותב בהמתו ג' המקדיש חיה ד' המקדיש בהמה: (יב) כנוזר וכו' ד' חילוקים ג"כ א' אם הוא חיה ב' אם הוא בהמה ג' שאין זה חיה ד' שאין זה בהמה. וכל אלו הי"ב חילוקים הם נ"מ בין ר"מ לר"י בשור הבר דפליגא ביה בסוף פ"ח דכלאים אבל בפלוגתא פ"ח דכלאים דר"מ ות"ק בכולם אין בו אלא ב' נ"מ לענין כותב ומקדיש ולענין נזיר ועוד נ"מ יש אם הוא כלאים עם כלב הכופרי או לא כמ"ש שם בתוספתא פ"ח דכלאים ומ"ש במשנה כאן י"ב דברים

שהתרומה והמעשר אוסרין את הגורן, ויש להם שיעור, ונהגים בכל הפירות, בפני הבית ושלל בפני הבית, ובאריסין ובחבורות ובסקריקון ובגזלן. הרי אלו בתרומה ובמעשר, מה שאין בן בכורים: ד ויש בכורים מה שאין בן בתרומה ובמעשר, שהבכורים נקנין במחוקר לקרקע, ועושה אדם כל שדהו בכורים, וחייב באחריותם, ומעונים קרבן ושיור ותנופה ולינה: ה תרומת מעשר שנה לבכורים בשתי דרכים, ולתרומה בשתי דרכים, נטלת מן המהור על המטא, ושלל מן המוקף, בכורים. ואוסרת את הגורן, ויש לה שיעור, בתרומה: ו אתרוג שזה לאילן בשלשה דרכים, ולירק בדרך אחד. שזה לאילן בערלה וברבעי, ובשביעית. ולירק בדרך אחד, שבשעת לקיטתו עשורו, דברי רבן גמליאל. רבי אליעזר אומר, שזה לאילן בכל דבר: ז דם מחלבי שתים, שנה לדם בהמה, להקשיר את הזרעים, ודם השרץ, אין חייבין עליו: ח כ"ו יש בו דרכים שנה לחיה, ויש בו דרכים שנה לבהמה, ויש בו דרכים שנה לבכורים שנה לפהמה ולחיה, ויש בו דרכים שאינו שנה לא לבהמה ולא לחיה: ט כיצד שנה לחיה, דמו טעון כסוי בדם חיה, ואין שוחטין אותו כיום טוב, ואם שחטו, אין מכסין את דמו, וחלבו מטמא כמומא נבלה בחיה, ומומא נבלה כספק, ואין פוֹדִין בו פטר חמור: י כיצד שנה לבהמה, חלבו אסור בחלב בהמה, ואין חייבין עליו ברת, ואינו נלקח בכסף מעשר לאכול בירושלים, וחייב בזרע ולחיים וקבה. רבי אליעזר פוטר, שהמוציא מחברו עליו הראיה: יא כיצד אינו שנה לא לחיה ולא לבהמה, אסור משום בלאים עם החיה ועם הבהמה. הפותח חיתו ובהמתו לבנו, לא כתב לו את הב"י. אם אמר הריני נזיר שנה חיה או בהמה, הרי הוא נזיר. וישאר כל דרכיו שנים לחיה ולבהמה, וטעון שחיטה בזה וקבה, ומטמא משום נבלה ומשום אכר מן החי בזה וקבה:

פרק ג א כיצד מפרשין הבכורים, יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, אשכול שביפר, רמון שביפר, קושרו בגמי, ואומר, הרי אלו בכורים. ורבי שמעון אומר, אף על פי כן חוזר וקורא אותם בכורים מאחר

היינו לפי שהעיקר ביכורים הוא א' לבד (ובזה מיושב מה שהקשה התו"ט בפ"א מ"ג דפאה ד"ה י"ל שעור עי"ש וק"ל) (מהרב ר' העשיל כ"ץ זצ"ל) והשאר עד ס' הוא תוספת ביכורים ואם לא נתן לא עכב כלל את הביכורים ואין צריך להוסיף אבל בתרומה הכל הוא עיקר תרומה ואם נתן פחות מששים צריך להוסיף עד ששים:

ב כיצד מעלין בו לעיר של מעמד.

פירוש שהיו מביאין כל אנשי מעמד ביחד ולא כל א' בפ"ע והיו מתקבצין לעיר שהיה בו המעמד ומתפללין במעמד שלהם: ולנו ברחובות. באותו מקום שהיו מתפללים שם המעמד במעמדם: ולא היו נכנסים בבתיים. מפרש בירושלמי מפני הטומאה: קומו ונעלה בו. ירושלמי בדרך היו אומרים שמחתי באומרים לי בית ה' נלך. בירושלים. עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים. בהר הבית היו אומרים הללויה הללו אל בקדשו עד כל הנשמה תהלל יה כו' כצ"ל (זה לשון הירושלמי שלפנינו בהר הבית היו אומרים הללויה הללו אל בקדשו וגו'. בעזרה היו אומרים כל הנשמה תהלל יה הללויה והגאון מוחק תיבות בעזרה היו אומרים ומגיה תיבת עד וכ"ה הגי' בר"ש). (מהרב ר' העשיל כ"ץ זצ"ל):

ג הקרובים מביאים בו. בירושלמי פריך עד היכן (פי' עד היכן נקרא קרובים) ומשני עד כדי שיהא מביא מן המוכחר ביקש להביא דבילה אם היתה קעילית מביא (פי' לפי ששם היו הדבילים יפים מאד) ואם היתה בצרית אינו מביא כצ"ל: והשור כו'. ירושלמי פשיטא שהוא מקריב מהו מקריב ר' אמי אמר מקריב שלמים רב אמר מקייצין בהם את המזבח ר"ז אמר יחיד שנתעצל ולא בא מביא גדי וקרניו מצופים כסף: ונמורה של זית בראשו. ירושלמי מפני שהיא משובחת מכל המינים כצ"ל. תני מי שהיו לו ביכורים גרוגרות היה מעטרן תאנים צימוקין היה מעטרן ענבים: לפי כבוד הנכנסין בו. ירושלמי וכי יש קטון וגדול בישראל (פי' כי בדבר ה' אין לחלק בין קטן לגדול וכולן שוין בעשיית מצוה) ומשני כיני מתניא לפי רוב הנכנסין היו היוצאין: וכל בעלי אומניות בו. ירושלמי ולא כך תני תקום והדרת מה קימה שאין בה חסרון כיס אף והדרת שאין בה חסרון כיס ומשני שנייא היא הכא שהוא אתית לקיצים ר"י ב"ר בון בשם ר' חייא בא וראה כמה גדול כחה של עושי מצוה שמפני זקן אין עומדים ולפניהם עומדין:

ד אפילו אנריפס המלך בו. ירושלמי טעמיה דמתני' ולקח הכהן הטנא מידך משמע דוקא מידו ולא מיד שלוחו:

ה הגוזלות שעל גבן בו. ירושלמי תני ר' יוסי לא היו נותנין הגוזלות על גבי הסלין שלא ינבלו הביכורים אלא תולה אותן חוץ לסלין:

ו עודהו הסל על כתפיו בו. פי'

דאיתא במסכת סוכה מ"ז ב'

הביכורים טעונים קרבן ושיר ותנופה כו'. מאן שמעת לה תנופה ר' יהודה כו' דתניא והנחתו זו תנופה אתה אומר זו תנופה או אינו אלא הנחה ממש כשהוא אומר והניחו הרי הנחה אמור הא מה אני מקיים והנחתו הרי אומר זו תנופה והנה הגמ' הנ"ל אינו מובן כלל דהא והנחתו כתיב אחר כל הפרשה ור"י סבר שהתנופה היה קודם קריאת ארמי אובד אבי ועוד כיון שכבר הניח מאי יניף ונראה שטעות סופר שם בגמ' וכן צריך להיות. והניחו זו תנופה כו' אתה אומר תנופה או אינו אלא הנחה ממש כשהוא אומר והנחתו הרי הנחה אמור ומה אני מקיים והניחו הרי אומר זו תנופה ורבנן של ר"י סברי כמשמעה ולא נלמד משם תנופה וסברי שהאי והניחו אתי לאורויי על והנחתו שיהא ע"י כהן ואצל המזבח ואין תנופה בביכורים כלל וז"ש כאן במתני' עודהו הסל כו' קורא כו' עד שגומר כל הפרשה ולא היה מפסיק כלל באמצע הפרשה לא בהנחה ולא בתנופה ור"י סבר שצריך תנופה אצל ארמי אובד אבי כמ"ש והניחו כו' והוא תנופה. ובספרי אמרו והניחו והנחתו מלמד שצריך ב' פעמים הנחה ואינו מובן דמהיכי תיתי למדרש מהנחה תנופה דבגמ' לא אמרו אלא מחמת שהוא מיותר ועוד מה זה הלשון הנפה הוי ליה למימר תנופה ועוד בגמ' משמע דליכא שום תנא דסבר תנופה בביכורים אלא ר"י ור"א כו' ונראה שטעות סופר הוא וכצ"ל הנחה וסבר כפשטא דקרא שצריך ב' הנחות. ועל פי זה יהיו מתורצים כל הקושיות שהקשו התוס' בגמ' הנ"ל בד"ה הביכורים כו' ויהיה הכל על נכון וע"ש שדחקו א"ע מאד בזה

ושלא לצורך הוא: ומניחו בצד המזבח בו. פירוש מדכתיב והניחו לפני מזבח ה' וגו' והנחתו וכו' והשתחוית וכו' ולומד שגם והנחתו הוא כמו כן אצל המזבח. ומניחו בצד המזבח ירושלמי תניא לפני ה' יכול במערב ת"ל לפני מזבח אי לפני מזבח יכול בדרום ת"ל לפני ה' אלהיך הא כיצד מניחו בקרן דרומית מערבית: ז בראשונה מי שיודע לקרות בו מקרין אותו. ירושלמי תני ולא עוד אלא שסמכו למקרא כו' שמצאו היתר מן התורה לקרות ע"י

שיתלשו מן המקדש: ב כיצד מעלין את הבכורים, כל העיירות שבמעמד מתבכנסות לעיר של מעמד, ולגין ברחובת של עיר, ולא היו נכנסין לבתים. ולמשכים היה הממונה אומר, קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלהינו: ג הקרובים מביאים התאנים והענבים, והרחוקים מביאים גרוגרות וצימוקים. והשור הולך לפניהם, וקרניו מצופות זהב, ועטרת של זית בראשו. החליל מכה לפניהם, עד שמגיעים קרוב לירושלים. הגיעו קרוב לירושלים, שלחו לפניהם, ועטרו את בכוריהם. הפחות, הסגנים והנזירים יוצאים לקראתם. לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים. וכל פעלי אומניות שבירושלים עומדים לפניהם ושואלין בשלומם, אחינו אנשי המקום פלוני, באתם לשלום: ד החליל מכה לפניהם עד שמגיעין לחר הבית. הגיעו לחר הבית, אפילו אנריפס המלך נוטל הסל על כתפו ונכנס, עד שמגיע לעזרה. הגיע לעזרה ודברו הלויים בשיר, ארוממך ה' בי דליתני ולא שמחת אויבי לי (תהלים ז): ה הגוזלות שעל גבי הסלים, היו עולות. ומה שפירשם, נותנים לבתנים: ו עודהו הסל על כתפו, קורא מהנדרתי היום לח' אלהיך (דברים כו) עד שגומר כל הפרשה. רבי יהודה אומר עד ארמי אובד אבי. הגיע לארמי אובד אבי, מוריד הסל מעל כתפו ואוחזו בשפתותיו, וכהן מניח ידו תחתיו ומניפו, וקורא מארמי אובד אבי עד שהוא גומר כל הפרשה, ומניחו בצד המזבח, והשתחוה ויצא: ז בראשונה, כל מי שיודע לקרות, קורא. וכל מי שאינו יודע לקרות, מקרין אותו. נמנעו מלהביא, התקינו שיהו מקרין את מי שיודע ואת מי שאינו יודע: ח העשירים מביאים בכוריהם

וגדול בישראל (פי' כי בדבר ה' אין לחלק בין קטן לגדול וכולן שוין בעשיית מצוה) ומשני כיני מתניא לפי רוב הנכנסין היו היוצאין: וכל בעלי אומניות בו. ירושלמי ולא כך תני תקום והדרת מה קימה שאין בה חסרון כיס אף והדרת שאין בה חסרון כיס ומשני שנייא היא הכא שהוא אתית לקיצים ר"י ב"ר בון בשם ר' חייא בא וראה כמה גדול כחה של עושי מצוה שמפני זקן אין עומדים ולפניהם עומדין:

אחר דאם לא כן ה"א דהקפידה תורה שיקרא בעצמו דוקא ומצאו סמך לזה דכתיב וענית ואמרת ואין ענייה אלא מפי אחר כי לא שייך לשון עונה אלא כשאחר קורא והוא עונה אחריו:

ב מעטרין. ירושלמי א"ר מנא כל עמא מודי שאין מעטרין את

הביכורים מעמון ומואב מאי פליגין בחוץ לארץ. מאן דאמר מעטרין ביכורים חוץ משבעת המינים מעטרין את הביכורים מחוץ לארץ. ומ"ד אין מעטרין את הביכורים אלא משבעת מינים אין מעטרין מחו"ל ור"י אמר כל עמא מודי שמעטרין ביכורים מחו"ל שאין בני אדם טועין שמביאין ביכורים מחו"ל מה פליגי בעמון ומואב מאן דאמר מעטרין ביכורים חוץ משבעת המינים מעטרין הביכורים מעמון ומואב ומ"ד אין מעטרין אלא משבעת המינים אין מעטרין הביכורים מעמון ומואב:

י רבי שמעון אומר שלש מדות בבכורים כו. ירושלמי תני מצוה להביא הביכורין בשבעה כלים ואם הביאן בכלי א' יצא כיצד הוא עושה נותן חיטים מלמטה וד"א על גביו (כמו שהם סדורים בפסוק ארץ חטה ושעורה כו') שעורים ע"ג וד"א ע"ג ענבים ע"ג וד"א על גביהם תאנה ע"ג וד"א ע"ג רימון ע"ג וד"א ע"ג זיתים על גביהם וד"א על גביהם למעלה מכולם תמרים ומקף עליהם תמרים מבחוץ ולא היו עולין יחידיין אלא פלכין פלכין ולא היו מהלכים

כל היום אלא שתי ידות ביום חזן הכנסת עולה עמהן ולנו

סליק מסכת בכורים

לקוטים מהגר"א

במסכת עדיות פ"א משנה ג' הלל אומר מלא חין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא שאדם חייב לומר לשון רבו. ופירש הרע"ב וז"ל כלומר חין אינו לשון משנה אלא כך שמע מרבתי. ורמב"ם קיבל מאביו ז"ל מפני שהיו שמעיה ואבטליון גירי הצדק לא היו יכולין להוציא מפהין מלת חין. ואמרו אין במקום חין. כדרך בני אדם עד היום שאינם יכולין לחתוך באותיות אהה"ע. והיה הלל גם הוא אומר אין כמו שהיו רבותיו אומרים. והקשה הרב הגאון זצ"ל. אם הם אמרו מחמת שלא היו יכולין לחתוך אותיות. יאמר גם הלל שיכול לחתוך כו'. מאי לשון רבו שייך בזה. וללשון ראשון נחא. שאמר לשון רבו אף שאינו לשון משנה אלא לשון תורה. ועל פי ראשון קשה דהוא אמר כלשון רבו. על רבו גופא קשה למה לא אמר בלשון משנה דלשון משנה לחוד ולשון תורה לחוד. ואמר הרב הגאון ז"ל דה"פ דהא יש לדקדק לענין מאי אמר הלל מלא. מלת מלא מיותר הכי הוי ליה למימר הלל אומר חין מים שאובין כו' בודאי מלא הוא ויש לומר דשמעיה ואבטליון אמרו אין שלא יכלו לומר חין לכך הוצרכו לומר מלא דאי לא

ברחובה של עיר ולא היו נכנסים לבתים מפני אהל הטומאה וטעונה עולה ושלמים פי' עולה הם הגזלות ושלמים פי' דסברי כו' אמי דהשור מקריבין שלמים ולא היו מתעסקין בחזירתן כדרך שמתעסקין בהליכתן: **ופטורה מן הדמאי.** ירושלמי תני פטורה מן הודאי ומן הדמאי וכן הוא בתוספתא:

יב ולמה אמרו. כנכסי כהן כו'. חומרא שנשאר בקדושתן ואינם יוצאין לחולין לעולם: **כספר תורה.** פי' אכלהו קאי שמוכר אותם כס"ת כמו שהמוכר ס"ת נשאר הס"ת תמיד בקדושתה והמעות הם חולין כן הוא כשמוכר בכורים נשאר בקדושתן והמעות הם חולין ולא כמע"ש שהם יצאו לחולין והמעות נתפסים בקדושה: **ור' יהודה אומר אין נותנין אלא לחבר בטובה.** כי צריך לאכלה בטהרה ואזיל לשיטתו דאמר בסוף פרק ד' דחלה שאין נותנין לכל אדם: **וחכמים אומרים נותנין כו'.** פי' דחכמים פליגי וסברי שנותנין לכל כהן כמ"ש בסוף פרק ד' דחלה: **והן מתחלקין לאנשי משמר.** ירושלמי תני המוכר ס"ת של אביו אינו רואה סימן ברכה לעולם פי' אפילו של אביו שעזב לו בירושה והרי א"צ לו שהרי מסתמא יש לו אחרת שכתב לעצמו שכל אדם צריך שיהיה לו ספר תורה אעפ"כ לא ימכור ואם מכר כו' וכל המקיים ספר תורה בתוך ביתו עליו הכתוב אומר הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד:

סליק מסכת בכורים

אמרו מלא הוי אמינא דאין מים שאובין פוסלין כו' דהיו אומרים אין בציר"י לכך אמרו מלא והשתא לא טעינן כלל לומר שאין בציר"י כלומר שאין פוסלין את המקוה דהיאך יכול לטעות אי כתיב מלא מים שאובין ואיך אפשר לומר אין בציר"י שאין מלא מים שאובין פוסלין. משמע אבל אי לא היה מלא פוסלין והוא תמוה. ע"כ אין בחיר"ק והוא כמו חין. והלל היה אומר חין בה' ואעפ"כ אמר בלשון רבו תיבת מלא אע"פ שלשון הלל חין בה' ולא יכול לטעות כלל. א"כ תיבת מלא מיותר. אעפ"כ אמר תיבת מלא כלשון רבו. ורבו הוכרח לומר מלא. וזה שייך לומר תיבה יתירה בכדי שיאמר כלשון רבו:

במשנה דעבודת כוכבים פ"ב משנה ה' א"ל ישמעאל אחי האיך אתה קורא כי טובים דודיך מיין או כי טובים דודיך אמר לו כי טובים דודיך א"ל אין הדבר כן שהרי חבירו מלמד עליו לריח שמניך טובים. ועיין ברע"ב ובתוס' יו"ט ואמר הרב הגאון פי' אחר והכי גריס מתני' דלא דייק כלל במתני' אם נאמר דודיך לשון זכר או דודיך לשון נקבה רק הכי גריס היאך אתה קורא כי